Домашні завдання з української мови та літератури, зарубіжної літератури для 9 класу.
РОЗКЛАД на тиждень 04.05 – 08.05.2020р

День тижня/ число	**Предмет**	**Тема**	**Домашні завдання**	
			Яке домашнє завдання?	**Виконати і здати д/з**
Пн. 04.05	Українська мова	**Контрольна робота з теми: «Речення з відокремленими членами, звертаннями , вставними словами»**	Вправа 407, сторінка 200 - 201.	**Увага!!! Перевірка робіт та консультації з 8.30 - 18.00. Роботи , які надіслали після 18.00 – перевіряються вранці.**
		Письмовий переказ тексту з елементами опису місцевості у художньому стилі як пам'ятки історії та культури	Написати переказ вправа 450 , сторінка 232	
		<u>Борги</u>	**<u>Борги</u>** Вправа 452 **Відео** переказ тексту «Будинок з химерами» усно (надсилати записи переказу) Переказ тексту письмово (з пам'яті)	З понеділка до четверга
Вт 05.05	Зарубіжна література	**<u>Борги</u>**		З понеділка до четверга
Ср. 06.05	Українська література	**Григорій Квітка Основ'яненко Біографія письменника**	1). Читати про письменника текст стор 118-121. Відповідати на запитання (після тексту) письмово – конспект.	З понеділка до четверга
Чт 07.05	Українська література	**Повість «Маруся»**	2). Читати повість, написати героїв , їх характери. Стор. 122- 138 Письмово завдання на стор 140-141 № 7 (1,2,3,5)	
Пт 08.05				Здати всі роботи **Підсумки Д/З** (з 9.00 до 12.00) **Борги**

Українська мова 9 клас
Домашні завдання 04.05– 08.05.20

П’яте травня
Контрольна робота з теми:
«Речення з відокремленими членами, звертаннями , вставними словами»

Тестові завдання

1. **Відокремлення відбувається тому, щоб …**

- ускладнити (зробити складним) речення
- більше виділити за змістом інші другорядні члени речення
- збільшити кількість розділових знаків

2. **Відокремленими бувають такі члени речення: …….**

- підмет і присудок
- означення, обставина, додаток

3. **Речення списати і підкреслити відокремлені члени;**

А навесні ріка широко розливається, затоплюючи луги,
Підступаючи до самісіньких околиць.

В реченні відокремлені члени ….
- це обставина, яке …
- це додаток, який ….
- це означення, яке….

- відповідає на запитання Як?
- відповідає на запитання коли?
- відповідає на запитання кому? Чому? кого? Чого?
- відповідає на запитання який?

- Підкреслювати треба - . - . - . - . - або інше.

4. Уважно прочитайте колонки. Правильно поєднайте відокремлені означення і приклади.

1. Означення узгоджене (однакові рід, число)	Надто вже тонке воно, серце, й тендітне… (С.Павленко)
2. Означення неузгоджене	Сніг, блискучий та легкий, здається, падає на серце прямо (М. Рильський)
3. Означення - прикладка	Одна із жвавих дівчат, з гострими плечиками, захоплено дивилася на Дніпро (С.Павленко)
4.Обставина	Крім знання, тут потрібна інтуїція, дар передбачення, дар ясновидця (О. Гончар)
5. Додаток	А час, регочучи, над нами проліта, увесь він невмолимо невловимий (С. Павленко)

Наприклад , записати так:

1). Означення узгоджене. …. Тут речення….

5. Уважно читати речення. Списати речення рядками рівно (як тут написані) . <u>Розставити розділові знаки.</u>
<u>Виконати синтаксичний розбір речень 3 і 7.</u>

1). Край самої дороги закричав перепел потім чогось злякався та утікаючи зашелестів житами.
2). Зроду не чесані й не миті татарські коні погойдувались у сливовій бистрині.
3). Марко посміхнувся невідомій пташині відганяючи від себе думки про домашні завдання.
4). Тополі навкруги здіймаються як вежі.
5). Омите прозорим дощем усе здавалося легким оновленим.
6). Усе ще зачудований красою весни Ромко сів виконувати домашні завдання.
7). Понад самою дорогою біля школи виструнчились вже старі тополі однакові величні як солдати охороняють мир і спокій навчального закладу.
8). Чистота це правильно треба дотримуватись правил безпеки під час карантину.
9). Чуєш Марко треба виконувати домашні завдання!
10). От побачиш Ромчику прийдеться тобі ще багато разів згадувати українську мову бо документи треба постійно писати.

Сьоме травня

Тема: **Письмовий переказ тексту з елементами опису місцевості у художньому стилі як пам’ятки історії та культури**

Природний заповідник «Розточчя».

450 1. Прочитайте текст.

Розточчя

Колись писали — Розтіччя, бо звідси розтікаються ріки: одні до Чорного, а інші — до Балтійського моря.

Важко сказати, куди ми потрапили — у присілок, якусь метастазу міста, чи хутір.

Ще недавно, кажуть, тут вирувало курортне життя. Нині це декілька десятків дерев'яних і саманних хат, що віджили своє.

Сосни ростуть усюди. Великі, розхильчасті. Де-не-де красуються фруктові дерева й кострубачиться кущовиння.

Вулиць немає, тільки плутані стежки від хати до хати. Але колись вони, мабуть, були, бо збереглися таблички «Курортна, 7», «Гоголя, 3».

Подекуди виблискують білими сосновими стінами щойно збудовані обори. Тут же обгороджені сарайчики, стосики дров на зиму під дерев'яними навісами.

Між деревами ліниво прогулюються собаки. Їх тут не прив'язують. Бо що їм сторожувати?

Поселяємося в дерев'яній, критій поруділою бляхою хатинці, яка тулиться на околиці, неподалік асфальтівки, що збігає з траси.

Зелене подвір'я, усіяне кротячими кучугурами, невеличкий городчик під вікном: грядка капусти, кілька соняхів, гарбузи і буряки, мак і помідори, тички, обвиті квасолею, штурпаччя кукурудзи.

Відчиниш вікно, і знадвору ударить гарячим духом городини, де царює кріп. А вечорами цвіркун заливається на підвіконні *(За П. Сорокою)*.

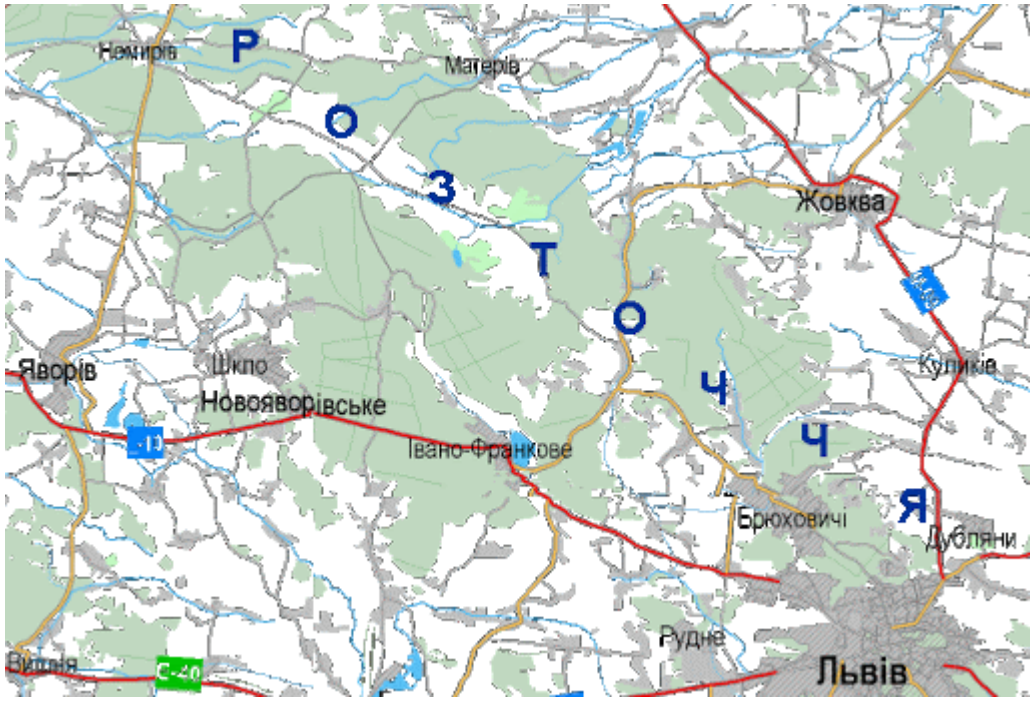

Прочитати 10 раз текст (вправа 450) .

Переказати усно.

Потім писати письмово по пам’яті.

Словник: метастазу міста – частина міста,

Вирувало – дуже жваво жило,

Саманні хати – з саману – глини з соломою

1
2
3
4
5
6

rassvet.dn.ua

Просто для себе читати ***Природний заповідник «РОЗТОЧЧЯ»***

Заповідник "Розточчя" створений 5 жовтня 1984 р. на основі державного заказника "Страдчанський ліс" та заповідного урочища "Королева гора". Він розміщений у північно-західній частині Подільської височини та відноситься до вузького горбистого пасьма Українського Розточчя. Площа заповідника — 2084,5 га, протяжність території з півночі на південь становить 8 км, із заходу на схід — 12 км.

Місцевий рельєф характеризується чергуванням річкових долин, болотяних місцин та горбів зі скелями. Середні висоти коливаються у межах 380-390 м, найвища вершина — Гострий Горб (395 м). Територією заповідника протікають річки Верещиця та її притока Ставчанка. Тут є стави, найбільший з яких — Янівський (площа — 207 га).

Клімат території характеризується високою вологістю повітря та немалою кількісю річних опадів (673 мм). Це спричинено потоками західних і південно-західни вітрів з Балтійського моря. Зима тут м'яка, з частими відлигами; середня температура січня — -3°С, липня — +17,5°С.

Багатий рослинний світ заповідника представлений унікальними сосново-буковими та сосново-дубово-буковими деревостанами. Загалом 92% територіальної площі вкрито лісами, інші 8% — лучною, болотною та прибережно-водною рослинністю. Цікавими є щучникові та червонокострицеві луки в урочищі Заливки. Тут зростають береза низька, верба чорнична, журавлина болотна, синюха голуба, білозір болотний, пальчатокорінник.

Флора "Розточчя" налічує 1097 видів судинних рослин, 212 — мохоподібних, 65 — лишайників, 20 — синьозелених водоростей, 423 види грибів. До Червоної книги України занесено 28 видів вищих рослин, половина з яких належить до родини орхідних. Зокрема, це: баранець звичайний, плаун звичайний, сальвінія плаваюча, береза низька, фіалка біла, верба чорнична, шолудивник королівський, лілія лісова, підсніжник білосніжний, косарики черепитчасті тощо.

Різноманітна фауна заповідника представляє 43 види ссавців, 169 — птахів, 6 — плазунів, 11 — земноводних, 16 видів риб. Серед ссавців зустрічаються сарна європейська, олень, лось, заєць сірий, кабан дикий, вовк, лисиця, ласка. Із ряду комахоїдних — кріт, бурозубки звичайна, мала і білочерева, кутори звичайна і мала. Земноводними представниками є ящірки прудка й живородна, вуж і гадюка звичайна, тритон звичайний і гребінчастий, жаба ставкова та озерна, кумка червоночерева, ропуха сіра тощо. Рідкісними видами на теренах "Розточчя" є рукокрилі. Загалом до Червоної книги України занесено 18 видів тварин: видра річкова, горностай, кутора мала, європейський широковух, борсук, лелека чорний, змієїд, орлан-білохвіст, сичик-горобець, мідянка, полоз лісовий, дозорець імператор, махаон та інші.

Навчально-просвітницький екологічний центр заповідника створив Музей природи та гурток "Зелена школа". Територією "Розточчя" проходять екологічні стежки. Тут проводиться ряд еколого-освітніх заходів та спортивно-туристичних конкурсів. Відвідувачі можуть їздити верхи на конях, побачити у вольєрах плямистих оленів та декоративних птахів: голубів, качок, мандаринок, фазанів та інших.

ГРИГОРІЙ КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО
(1778–1843)

1. Розгляньте репродукції картин і виконайте завдання.

Ж. Б. Грьоз. Спогади

Е. Віже-Лебрен. Автопортрет з дочкою

В. Боровиковський. Княжни Гагаріни

А. Визначте, які герої сконцентровані на собі, своїх почуттях чи переймаються суспільними проблемами.
Б. У цих роботах зображено події чи почуття?
В. Чи можна зображені мотиви назвати *сентиментальними*?

2. Прочитайте відомості про Г. Квітку-Основ'яненка й перекажіть цікаві епізоди з його життя.

Григорій Федорович Квітка-Основ'яненко (справжнє прізвище *Квітка*) народився *29 листопада 1778 р.* на *хуторі Основа* поблизу *м. Харкова* в родині знатних поміщиків-дворян Федора Квітки та Марії Квітки (Шидловської, теж із багатого роду). Родовий маєток майбутнього письменника був його улюбленим місцем, яке він майже ніколи не залишав (у молодості побував у Києві й Москві, а з часом — далі Харкова нікуди не виїжджав). Жив скромно й розважливо, писав здебільшого після обіду, а ввечері читав написане дружині, Ганні Григорівні, яка, за його словами, була першим критиком і власним цензором. З вдячністю за щирість і любов письменник присвятив дружині свої найкращі повісті — «Марусю» й «Сердешну Оксану».

Григорій здобув початкову освіту під наглядом свого дядька, священика Паладія Квітки, а згодом закінчив Курязьку монастирську школу. Батько хотів, щоб син став військовим, тому в 1793 р. його записали на військову службу в кінний полк, проте хлопця не приваблювала така кар'єра. Згодом юнак іде у відставку в чині капітана, який здобув як дворянин. У 1804 р. подав заяву до Старо-Харківського Преображенського монастиря, але, розчарувавшись у чернецтві, через півроку покинув його, нікого не попередивши про своє рішення.

У книжці «Григорій Квітка-Основ'яненко» І. Ільєнко описує цікавий і вражаючий епізод із дитинства письменника, який трапився на шостому році життя: «Коли був ще дитиною, няня необачно зірвала на оці ячмінь, і його обсіла золотуха. Хворобу вилікували, та зору врятувати не змогли. Хлопчик осліп...

Одного разу Гриць поїхав із матір'ю в Куряж поклонитися відомій на всю Слобожанщину іконі Озернянської Богоматері, про яку йшла слава як про чудотворну.

Того пам'ятного дня в церкві Гриць несподівано відчув, що з очей спадає поволока. Спочатку замиготіли мінливі зеленувато-бурі плями, потім пішли кругами рожеві й жовтаві хвилі, і нараз у голубому тумані загойдалися людські постаті й ошатне вбрання церкви. Туман поволі розсіявся, погляд ковзнув по оздобленій золотом іконі.

Грицеві стало моторошно: а раптом це видиво зникне й знову все поглине темрява? Він боязко сіпнув матір за рукав і прошепотів:

— Мамо, хто це?

— Де, сину? Про кого ти?

— Хто це? Хто це? — залепетав хлопчик, показуючи рукою на ікону.

— Пресвята Богородиця... А ти що, бачиш? — сплеснула руками, аж озирнулися передні.

Синові ж карі, чисті й допитливі, як і раніше, очі були осяяні якимось вогнем і вже не смутні, не мертві, а живі, грайливі.

— Прозрів! Прозрів!

Мати впала на коліна й у нестямі простягла руки до ікони:

— Воістину чудотворна, воістину! Зглянулася на наше безталання...»

Григорій Квітка — багатогранна творча особистість. У 1812–1816 рр. був директором Харківського театру, керував танцюваль-

ним клубом, добре грав на флейті, фортепіано, поклав на музику чимало власних романсів, зокрема мелодійну «Кадриль», а його знаменитий «Марш» був надзвичайно популярним у роки війни з Наполеоном.

Сучасники розповідають про особливу роль Г. Квітки в прем'єрі п'єси І. Котляревського «Наталка Полтавка» у Харкові. Царська цензура не дала дозволу на постановку цього твору. Г. Квітка-Основ'яненко порадив М. Щепкіну схитрувати: призначити якусь іншу п'єсу, а перед спектаклем зіслатися на хворобу головного актора й просити замінити цю виставу на дозволену вже в Полтаві малоросійську оперу «Наталка Полтавка». Так у Харкові відбулася прем'єра знаменитої п'єси І. Котляревського.

Письменницьку діяльність Г. Квітка-Основ'яненко розпочав російськомовними творами. Особливу славу йому принесли прозові твори, написані українською мовою й видані в Москві в 1834 р. під заголовком «Малороссийские повести, рассказываемые Грыцьком Основьяненком». Він першим в історії української літератури утвердив оповідну манеру письма, за що Т. Шевченко назвав його «батьком». Пізніше ці слова поширилися й закріпилися надовго: «батько української повісті» *(С. Єфремов)*. За словами І. Франка, Г. Квітка — «творець людової повісті, один із перших того роду творців у європейських письменствах».

Г. Квітка-Основ'яненко помер *20 серпня 1843 р.* після тяжкої хвороби в *м. Харкові*, похований на *Холодній Горі*.

3. Прочитайте короткий огляд творчої спадщини Г. Квітки-Основ'яненка й розкажіть, який твір вас найбільше зацікавив і чому (назва, сюжет, порушена проблема та ін.).

Г. Квітка-Основ'яненко розпочав літературну діяльність у сорокарічному віці. За 25 років творчої праці він написав російською та українською мовами майже 80 творів різних жанрів: фейлетони, листи, комедії, оповідання, романи, історично-художні нариси, літературно-публіцистичні статті.

Драматургія. Твір *«Шельменко-денщик»* — двомовна комедія, написана російською мовою, а головний персонаж Шельменко говорить по-українськи. Драматург створив захопливий сюжет про те, як хитрий слуга втручається в життя панів і пошиває їх у дурні.

«Сватання на Гончарівці» — перша п'єса серед «малоросійських опер» після «Наталки Полтавки» І. Котляревського. В основі

сюжету — соціальний конфлікт: багач Кандзюба хоче одружити свого пришелепкуватого сина Стецька з Уляною, донькою Прокопа Шкурата й Одарки. У п'єсу органічно введені українські пісні, обряди й танці. Широке використання фольклору, обряду сватання, сцен народного життя надало комедії неповторного національного колориту. Музику до цієї опери написав композитор К. Стеценко.

Проза. Писати прозові твори російською мовою Г. Квітку-Основ'яненка надихнув неймовірний успіх земляка М. Гоголя. Але Г. Квітка вибрав свій шлях, створивши цікаві реалістичні повісті, романи з ознаками сентименталізму або гумористично-сатиричні: «Пан Халявский», «Жизнь и похождения Петра Степанова, сына Столбикова», «Ярмарка», «Ганнуся» та ін.

Поява творів українською мовою була обумовлена потребою, життям народу, розвитком національної культури, коли велися гострі суперечки про право на існування української мови й літератури. Пізніше, коли повісті письменника здобули визнання й славу, він зазначав: «Щоб довести одному панові, який не вірив, що малоросійською мовою можна написати ніжне, зворушливе, я написав "Марусю"».

Україномовні твори Г. Квітки-Основ'яненка за способом зображення поділяють на дві групи: *сатирично-гумористичні* («Салдацький патрет», «Конотопська відьма», «Пархімове снідання» та ін.) і *сентиментально-реалістичні* («Маруся», «Сердешна Оксана», «Козир-дівка» та ін.).

Зауважте!

Творчість Г. Квітки-Основ'яненка високо оцінив П. Куліш. Автор «Марусі» належить до тих письменників, які «прикрасили б будь-яку літературу за вірністю живописання з натури й глибиною сердечного почуття». Україна «ставить його поряд із найбільшими живописцями звичаїв і пристрастей людських». З літературних досягнень Г. Квітки П. Куліш виокремлює насамперед те, що він «нас увів у мужицьку хату», поставив за мету звеличити «внутрішній образ українського народу», що в його творах постає образ глибокоморального простолюдина. У цьому уособленні українського народу зосереджена висока суть загальнолюдських доблестей. Герой Квітчиної повісті «Маруся» — простолюдин-українець, «людина в повному значенні слова... У всіх її поняттях і діях... уражає нас саме якась велич, у якій відчуваєш природну шляхетність натури людської».

Відповідати на запитання письмово.

1. Коли і де народився?
2. Хто і ким були батьки?
3. Яке улюблене місце письменника?
4. Як жив письменник?
5. Хто першим слухав його твори, був критиком ?

Критик – людина, яка опрацьовує твір і надає оцінку твору.

6. Які твори письменник присвятив своїй дружині?
7. Де і як навчався Григорій?
8. Батько Григорія хотів, щоб син став ким?
9. Який випадок у дитинстві стався з Григорієм?
10. Яку посаду обіймав (посідав) у Харківському театрі?

Читати повість.

4. Прочитайте повість Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся».

МАРУСЯ (1832)

Повість

(Скорочено)

(...) От як се було.

Наум Дрот був парень на все село, де жив. Батькові й матері слухняний, старшим себе покірний, меж товариством друзяка, ні півслова ніколи не збрехав, горілки не впивавсь і п'яниць не терпів, з ледачими не водивсь, а до церкви? Так хоч би і маленький празник, тільки піп у дзвін — він уже й там: свічечку обмінить, старцям грошенят роздасть і приньметься за діло; коли прочує яку бідність, наділить по своїй силі й совіт добрий дасть. За його правду не оставив же його і Бог Милосердний: що б то ні задумав, усе йому Господь і посилав. Наградив його жінкою доброю, роботящою, хазяйкою слухняною; і що, було, Наум ні забажа, що ні задума, Настя (так її звали) ночі не поспить, усюди старається, б'ється, достає, і вже зробить, і достане, чого мужикові хотілось. Поважав же і він її, скільки міг, і любив її, як свою душу. Не було меж ними не тільки бійки, та й ніякої лайки. Щодень хвалили Бога за Його милості.

Ув однім тільки була в них журба: не давав їм Бог діточок. Та що ж? Настя як здума про се, то зараз у сльози та в голос; а Наум перехреститься, прочита «Отче наш» — то йому і стане на серці веселіш, і пішов за своїм ділом чи в поле, чи на тік, чи у загороду або до батраків, бо був собі заможненький: було й воликів пар з п'ять, була й шкапа, були й батраки; було чим і панщину відбувати, і в дорогу ходити; була ж і нивка, одна і друга, ще дідівська, а третю він сам уже купив, так було йому чим орудувати.

Отим-то Настя, дивлячись на худобу, та й журилась: що кому-то воно, каже, після нас дістанеться? Не буде нам ні слави, ні пам'яті; хто нас поховає, хто нас пом'яне? Розтратять, що ми зібрали, а нам і спасибі не скажуть. А Наум їй, було, і каже: «Чоловікові треба трудитися до самої смерті; дасть Бог діточок — діткам зостанеться, а не дасть — Його воля святая! Він зна, для чого що робиться. Ніщо не наше, усе Боже. Достанеться наше добрее доброму — він за нас і на часточку подасть, і мисочку поставить, і старцям роздасть. А коли буде наслідувати недобрий — йому гріх буде, а нас усе-таки Бог Милосердний пом'яне, коли ми те заслужимо. Не журися, Насте,

Іраво для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має

об худобі: вона наша, а не ми її. Стережись, щоб вона тобі не перепинила дороги до Царства Небесного. Сатана зна, чим підштрикнути; молися Богу, читай "Ізбави нас од лукавого", то усе гаразд буде».

М. Рачков.
Дівчина-українка

Аж ось за отцевські й материнські молитви дав їм Бог і дочечку. Та й раді ж були обоє — і Наум, і Настя; таки з рук її не спускали. Коли ж, було, куди дитина побіжить — чи до сусідів, чи на вулицю, — то вже котрий-небудь, або батько, або мати, так слідком за нею й ходять. Та й що то за дитина була! Ще маленьке було, а знала і «Отче наш», і «Богородицю», і «Святий Боже», і половину «Вірую». А тільки, було, зачує дзвін, то вже ні заграється, ні засидиться дома і каже: «Мамо, піду до церкви, бач, дзвонять; грішка не йти; тату, дай шажок на свічечку, а другий — старцю божому подати». І в церкві вже не запустує і ні до кого не заговорить, та все молиться та поклони б'є.

От і виросла їм на втіху. Та що ж то за дівка була! Висока, прямесенька, як стрілочка, чорнявенька, очиці — як тернові ягідки, бровоньки — як на шнурочку, личком червона, як панська рожа, що в саду цвіте, носочок так собі пряменький, з горбочком, а губоньки, як цвіточки розцвітають, і меж ними зубоньки — неначе жарнівки, як одна, на ниточці нанизані. Коли, було, заговорить, то все так звичайно, розумно, так неначе сопілочка заграє стиха, що тільки б її й слухав; а як усміхнеться та очицями поведе, а сама зачервоніється, так от неначе шовковою хусточкою обітреть смажнії уста. Коси в неї як смоль чорнії та довгі-довгі, аж за коліно; у празник або хоч і в неділеньку так гарно їх повбира, дрібушка за дрібушку та все сама собі запліта; та як покладе їх на голову поверх скиндячок вінком, та заквітча квітками, кінці в ленти аж геть порозпуска; усі груди так і обнизані добрим намистом з червонцями, так що разків двадцять буде, коли й не більш, а на шиї... та й шия білесенька-білесенька, от як би з крейди чепурненько виструганa; поверх такої-то шиї на чорній бархатці, широкій, так що пальця, мабуть, у два, золотий єднус і в кольці зверху камінець червоненький... так так і сяє! Та як вирядиться у баєву червону юпку, застебнеться під саму душу, щоб нічогісінько не видно було, що незвичайно... уже ж пак не так, як городянські дівчата, що в панів понавчались; цур їм! Зогрішиш тільки, дивлячись на таких!

ю для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має

Не так було в нашої Марусі, Наумової та Настиної дочки, ось що я розказую, а її, знаєте, звали Марусею. Що й було, то й було, та як прикрито та закрито, то й для дівчини чепурніш, і хто на неї дивиться, і хто з нею говорить, то все-таки звичайніш.

Сорочка на ній біленька, тоненька, сама пряла й пишнії рукава сама вишивала червоними нитками. Плахта на ній картацька, черчата, ще материнська — придана; тепер уже таких не роблять. І яких-то цвітів там не було? Батечку мій та й годі! Запаска шовкова, морева; каламайковий пояс, та як піднережеться, так так рукою й обхватиш, — ще ж то не дуже й стягнеться. Хусточка в пояса мережована й вишитими орлами, і ляхівка з-під плахти тож вимережована й з китичками; панчішки сині, суконні, і червоні черевички. От така як вийде, то що і твоя панночка! Іде як павичка, не дуже по всім усюдам розгляда, а тільки дивиться під ноги. Коли із старшим себе зострілась, зараз низенько поклонилась та й каже: «Здрастуйте, дядюшка!» або: «Здорові, тітусю!» І таки хоч би то мала дитина була, то вже не пройде просто, усякому поклониться й ласкаво заговорить. А щоб який парубок та посмів би її зайняти? Ну-ну, не знаю! Вона й не лаятиметься, і ні слова й не скаже, а тільки подивиться на нього так пильно, та буцім і жалібно, і сердитенько, — хто її зна, як-то вона там зглянe, — так хоч би який був, то зараз шапку з голови схопе, поклонивсь звичайненько, і ні пари з уст не мовить, і відійде дальш. О, там вже на все село була і красива, і розумна, і багата, звичайна, та ще ж к тому тиха, і смирна, й усякому покірна.

На вулицю й не кажи, щоб коли з подругами пішла. Було, мати стане їй казати: «Пішла б, доцю, на вулицю: бач, тепер весна, вона раз красна. Пограла б з подруженьками в хрещика, пісеньок би поспівала». Так де ж! «Лучче я, — каже, — на те місце, упоравшись, та ляжу спати, раньше встану, заміню твою старість: обідати наварю й батькові в поле понесу. А на вулиці що я забула? Іграшки та пустота, та, гляди, станеться, хоч і не зо мною, хоч і аби з ким, яка причина, та опісля і страшно відвічати за те одно, що й я там була! Нехай їм виясниться, не піду!» А про вечорниці так і не споминай! Було, і других дівчат відводить та аж плаче та просить: «Будьте ласкаві, сестрички, голубочки, не ходіте на теє проклятеє зборище! Та там нема ніякогісінького добра; там усе зле та лихеє! Збираються буцімто прясти, та замість того пустують, жартують та вчаться горілочку пити; від матерів курей крадуть та туди носять, та ще й таке там діється, що сором і казати. Чи мало ж то своєї слави загубили, ходячи на тую погань: от хоч би і Явдоха, і Кулина, і Пріська. Адже ж

ю для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має

і піп-панотець не велить і каже, що гріх смертельний туди ходити. Та дивітеся ж і на мене: от я дома більш усіх вас напряду, чим ви ходячи».

Отак, було, говорить-говорить, то гляди, одна перестане ходити, далі друга, третя; а далі й зовсім мода перестане, щоб ходити. То й дякують добрі люди, а найбільш матері. А там опісля нечистий таки вп'ять силу озьме, підцюкне й потягне низку добру до погибелі.

Тільки, було, наша Маруся вряди-годи збереться до подруженьки на весілля в дружечки. Та й то не буде вона в суботу бігати з ними по вулиці та горло драти, мов скажена, як усі роблять; а прийде вже в неділеньку, посидить, пообіда, а як виведуть молодих надвір танцювати, вона тут чи побула, чи не побула, мерщій додому; розібралась, роздяглась, давай піч топити й вечерять наставляти, і вже мати за нею, було, ніколи не поспішиться.

Отак раз на клечальній неділі була Маруся у своєї подруги в дружках на весіллі й сиділа за столом. Проти дружечок, звичайно, сиділи бояри. Старшим боярином був з города парубок, свитник Василь. Хлопець гарний, русявий, чисто підголений; чуб чепурний, уси козацькі, очі веселенькі, як зірочки; на виду рум'яний, моторний, звичайний; жупан на ньому синій і китаєва юпка, поясом з аглицької каламайки підперезаний, у тяжинових штанях, чоботи добрі, шкапові, з підковами. Як пришивали боярам до шапок квітки, то всі клали по шагу, хто-хто два, та й лакей з панського двора — і той п'ять шагів положив, що всі здивувались, а Василь усе вижидав та усе в кишені

І. Гончар. Подоляни

довбавсь, а далі витяг капшучок, а там-таки дещо бряжчало, засунув пальці, достав та й положив на викуп шапки, за квітку, цілісінький гривеник!.. Як брязнув, так усі, хто був на весіллі, так і вжахнулись, а дружки аж співати перестали. А він собі й дарма: потряс патлами, та за ложку й став локшину доїдати, буцім тільки копійку дав.

От, сидячи за столом, як вже поприньмали страву, давай тогді Василь дівчат розглядать, що були в дружках. Зирк! І вздрів Марусю, а вона аж у третіх сиділа, бо старшою дружкою, скільки, було, її не просять, ніколи не хоче: «Нехай, — каже, — другі сідають, а мені й тут добре».

Став наш Василь і сам не свій і як там кажуть, як опарений. То був шутливий, жартовливий, на вигадки, на прикладки — поперед усіх: тільки його й чути, від нього весь регіт іде; тепер же тобі хоч би півслова промовив: голову посупив, руки поклав під стіл і ні до кого нічичирк; усе тільки погляне на Марусю, тяжко здихне й пустить очі під лоб.

Познімали страву й поставили горіхи на стіл. Дружечки зараз кинулись з боярами цятаться; щебечуть, регочуться, вигадують дещо проміж весільних пісеньок, а наш Василь сидить, мов у лісі, сам собі один: ні до кого не заговорить і нікуди не гляне, тільки на Марусю; тільки вона йому й бачиться, тільки об ній і дума; неначе увесь світ пропав, а тільки він з Марусею і зостався: ні до чого і ні до кого нема йому ніякого діла.

Що ж Маруся? І вона, сердешна, щось ізмінилась: то була, як і завсегда, невесела, а тут вже притьмом хоч додому йти. Чогось-то їй стало млосно й нудно, і, як подивиться на Василя, так так їй його жаль стане! А чого, сама не зна. Хіба тим, що й він сидить такий невеселий. А ще найпуще, як один на одного разом зглянуть, так Марусю мов лихорадка так із-за плечей і озьме, і все б вона плакала, а Василь — мов у самій душній хаті, неначе його хто трьома кожухами вкрив і гарячим збитнем напува. От мерщій і відвернуться один від другого, і бачиться, і не дивляться, то й гляди, Василь тільки рукою поведе або головою мотне, то вже Маруся й почервоніла, і вп'ять іззирнуться меж собою. (...)

Маруся й Василь закохуються. Олена розповідає Марусі про Василя.

— (...) Він з города, він свитник, коли чула. Та що вже за завзятий! Вже де появиться, то всі дівчата коло нього. І танцювати, і жартувати, не узяв його біс. Та й красивий же! Бач, як вихиляється, за тин

для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має

держачись! Спина так і гнеться, неначе молодий ясенок, а з виду як намальований: очі йому — як зірочки, а патли так і мотаються: бач — по-купечеському...

— Мабуть, ти його любиш, так тим і хвалиш, — ледве промовила Маруся, ховаючи очі в рукав, а сама як на вогні горіла від Оленних розказів.

— Потурай, що люблю! Пожалуй би, любила, так він на таких і не подивиться. Кажуть, що його хазяїн та хоче його в прийми узяти, а дочка красива, та й красива й дуже багата. Він і сам ма копійчину: адже ти бачила, що й за шапку та викинув аж гривеника; отак і усюди він робить. Вже якби не було...

Тут підбіг Денис та й потяг Олену до танцю за рукав. Вже вона його й лаяла, і кулаччям у спину товкмачила, так нічого й не зробила: потяг та й потяг. А їй пильно хотілось з Марусею посидіти та про парубків наговоритися.

Зосталася Маруся сама. Узяли її думки та гадки; а як згадала, що Олена казала, що його хазяїн та бере його в прийми й що віддає дочку, і красиву, і багату, та й зажурилась! Схилила головоньку на білую ручку, а слізоньки з очиць так і капотять! От обтерла їх хусточкою, закрилася рученькою та й дума: «Ох, лихо мені тяжке! Лучче б я його не бачила!.. Як то мені його забувати? Тим-то городянські дівчата... у них і парубки свої, не такі, як у нас, що ні на що дивитись... Піду швидше додому (а сама ні з місця), стану поратись, робити, то, може, і забуду! Так-то й забуду! Ох, доленько моя лихая!.. Тепер сих горішків ніде не подіваю, так при собі й носитиму, більш ні на що, тільки на пам'ять. Хоч би на сміх вони мені сказали...» Та, сеє думавши, потрясла в жмені горішки та голосно й промовила:

— Чи він мене любить? Чіт чи лишка?

— Чіт! І любить тебе від щирого серця! — обізвавсь Василь, що вже давно стояв біля неї і дививсь на її смуту, та не знав, як зайняти.

— Ох, мені лишенько! — скрикнула Маруся й стрепенулась, як тая рибонька, ускочивши ув ятір. — Хто такий? Про кого ви говорите? — пита й сама не зна, для чого і об чім.

— Той тебе любить... про кого... ти думала... — казав Василь, задихаючись від несміливості й з ляку, як почув, що вона ма когось на думці.

— Та я... ні про кого... не думала... я так... — сказала бідна дівка та й злякалася гріха, що зроду вперше збрехала; а опісля й каже: — Хто б то мене й полюбив?..

— Марусю, Марусю! — каже Василь, тяжко, від серця здохнувши; та й вп'ять насилу дух перевів і каже: — Я знаю такого...

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України http://mon.gov.ua/ та Інститут модернізації змісту освіти https://imzo.gov.ua

— Марусю, Марусю! А ходи-ке сюди! — так кликнула її та ж Олена.

Маруся ні жива ні мертва! Злякалась того, що Василь став з нею говорити, та ще так голосно; а тут ще й то, що Олена бачить, що вона з чужим парубком розговорює, а опісля й сміятиметься їй; а що найбільш те їй було страшно, і жалко, і ніби досадно, що Василь каже про когось другого, що її любить; а їй би хотілось, щоб він їй сказав, що він сам її любить. От як злякалась, скочила з місця та й не може й ступить; а Олена, знай, її кличе: «Та йди сюди, ось-осьде я». А Василь теж став як укопаний і не зна більш, що й казати. На думці б то й багато дечого є, так язик не слуха, не пошевельнеш його; а тут ще, на біду, підслухав, що Маруся об комусь вже дума й що йому нічого тут убиватися, а тут ще Олена збила його з товку... От і стоять вони обоє, сердешні, і не знають, на яку ступити, і чи йти їм куди, чи що робити? (...)

Дівчата домовляються на другий день іти до міста на базар.

(...) Ось вийшов і Василь із садка. Він добре чув, що Маруся з Оленою змовились укупі йти на місто, так він і не пішов вже додому в город, а в тім же селі, від города верстов з чотири, скитався всю ніч, і як стало світати, то він вже і беріг їх. Визиравши із садочка, побачив, що дві дівчини геть-геть відстали від прочого народу, тихенько ідуть собі й розговорюють; він зараз вгадав, що хто то йде, бо серце в нього тьохнуло й подало звістку; то він і пішов, буцімто в город, тихою ступою, похиливши голову, мов задумався; а у самого аж жижки трусяться, і дух йому захватує від радощів, що ще побачить Марусю й поговорить з нею.

От ідуть дівчата; Олена, як та сорока, скрегоче, що на ум збреде, а Маруся буцімто й слуха, та все про своє гада... аж зирк!.. І пізнала свого Василя!.. Руки й ноги затрусилися, у животі похолонуло, і дух зайнявсь, і сама ні з місця.

— Та йди-бо швидше! — крикнула на неї Олена. — Чого ти зопиняєшся? І так опізнились.

— Та хто його зна, чи спіткнулась, чи що, — каже Маруся, сама ж ні з місця, хоч так би й летіла до Василя, як та голубка до голуба; бо вже й забула, що, мабуть, він не її любить, що він вже посватаний на хазяйській дочці... усе забула, а тільки того й бажа, щоб бути укупці зі своїм Василем.

От як почув Василь, що дівчата вже за ним гомонять, озирнувсь до них, зняв шапочку, поклонивсь і каже:

— Добридень, дівчата. Боже вам помагай!

— Спасибі! Нехай і вам Бог помага! — сказали йому ув один голос дівчата.

От їм і каже Василь:

— Чи не бігла проти вас яка собака?

— Цур їй, пек від нас! — каже Олена. — Ми її не бачили; хіба де бігла?

— Ось тутечки тільки перед вами кидалась на людей, — казав Василь, — то проженуть її, а вона відтіля забіжить, та й не знаєш, відкіля її і стерегтись. Та така сердита, на всіх так і кидається. Так я отсе виломив собі коляку та йду й озираюсь.

— Ох лишечко, я її боюсь. Вернімось, Марусю! — каже Олена.

— Не бійтеся, дівчатка; адже ви в город і я в город, то я з вами буду йти, а коли набіжить, то вас обороню.

— От за се спасибі! Тепер нам, Марусю, не страшно, — сказала Олена, а сама радісінька була, що з парубком буде йти всю дорогу.

Отак і пішли собі вкупці. (...)

Уже по дорозі додому Олена згадала, що забула забрати чоботи в шевця й повернулася в місто. Маруся з Василем залишилися самі. Хлопець освідчується Марусі в коханні. Наум Дрот не дає згоди на одруження, бо не хоче занапастити життя своєї дочки, адже Василя мають забрати в рекрути. Василь прощається з Марусею та йде на заробітки.

(...) Аж ось двері — рип! — і Василь у хату. Маруся так і нестямилась і крикнула не своїм голосом: «Ох, мій Василечку!» — та й

М. Івасюк. Поцілунок

стала як укопана. Стара Настя тож зрадувалась, неначе Бог зна чому, і кинулась до Василя і похристосувалась. От Наум бачить, що Василь з Марусею стоять і тільки поглядають він на неї, а вона на нього, неначе зроду вперше бачаться, от і каже їм:

— Чом же ви не христосуєтесь?

А Василь і каже:

— Не смію, панотче!

— Чом не сміти? — каже Наум. — Закон повеліва христосуватися зо всяким, і хоч би із смертельним ворогом. Похристосуйтесь же по закону тричі, та нехай вас Бог боронить від усякої поганої думки! Тяжкий гріх у такому святому ділі думати лукаве!

От і похристосувались гарненько.

Маруся кинулась до нього з розпросами:

— Де се ти, Василечку, був?..

— Знай-бо урем'я, — перебив її Наум, — одно що-небудь: або розговлятись, або говорити. Бог дав празник і паску свячену; дякуючи Бога Милосердного, треба розрішати без усяких хлопіт і з веселою душею, а говорити будемо опісля. Сідайте лишень. Господи, благослови!

Стара Настя сіла за столом на лаві, а Маруся біля неї скраю, щоб ближче поратися, Василь сів на ослоні, старий на покуті, а батраки в кінці столу. От, перехрестившись, Наум і, прочитавши тричі «Христос воскрес з мертвих», зараз відрізав паски свяченої і положив перед усяким по куску. Покуштувавши її бережно, щоб крихот не розсипати під стіл, усяк перехрестивсь і сказав: «Спасибі Богу Милосердному! Дай, Боже, і на той год діждать!» Тут же прийнялись за печене: поїли баранця, поросятини; а кісточок під стіл не кидали, а клали на стіл, щоб опісля покидати в піч. Далі їли ковбасу, сала кусочками нарізали, крашанок облупили й порізали на тарілочці. От, сеє скінчивши, Маруся все прибрала й із стола теж бережно змела й усі крихти, і кісточки, і лушпиння з яєць повкидала в піч, та тогді вже стала подавати страву.

Старий Наум випив чарку горілки перед обідом, а Василь не став, бо, каже, ще не починав її пити. От і подали борщ, а далі яловичину, покришили на дерев'яній тарілочці, посолили та й їли — вже звісно, що не по-панськи, бо виделок не водиться, — пальцями. Опісля подали юшку з хляками, печене було — баранина, а там молошна каша та й годі, більш і нічого.

Маруся чи їла, чи не їла: їй лучче усяких розговин — опріч празника святого — те, що Василь вернувся і жив, і здоров. Захилившись за матір, щоб батько не бачив, як ясочка, дивилась на свого Васи-

лечка, а сама будто ложкою достає з миски, аби б то неначе і вона їсть. Куди їй вже їсти! У неї одно на думці, як і у Василя! Так той вже через силу їв, бо біля Наума сидів і не можна було йому злукавнувати, щоб хорошенько подивитись на свою Марусю.

Пообідавши та подякувавши Богу й батькові з матір'ю, як поприбирала все Маруся, от Наум і каже:

— А в нас новий дяк сьогодні Апостола читав.

Настя зараз і питається:

— А хто такий і відкіля?

— Осьде він, пан Василь, — сказав Наум та й всміхнувся.

— Хіба ж Василь письменний, щоб йому Апостола читати? — спитала Настя; а Маруся так уха й насторошила, щоб чути усе, що будуть говорити.

— Був неписьменний, а тепер Бог йому розум послав, а як і що — я й сам не знаю. Розкажи мені, зділай милость, Василю, як се тобі світ відкрився? Се мені навдивовижу: ще й году нема, як ти пішов від нас, а навчився письма й співати вмієш, як і сам дяк. Де ти побував?

— Я, дядьку, не був дуже далеко, — став розказувати Василь. — От як ви мені відкрили світ і розтолкували мені, що й я буду пропащий і чужий вік заїм, коли не знайду за себе найомщика, то думав-думав і трохи з ума не зійшов. Правду ви казали, що за гроші вісімдесят рублів, що я від хазяїна брав? Тільки що на одежу. Що ж тут мені було робити? Як то Бог послав на думку: піти до купців, у них хороший заробіток. Прийшов я до залізняка: він мене трохи знав, розказав йому все своє лихо. Він, подумавши, прийняв мене за п'ятдесят рублів на год з тим, що коли буду у своїм ділі справний, то він мені й більш прибавить, і усе буде прибавляти, бачивши моє стараніє. Я зрадувався, почувши, що більш нічого не треба, щоб гроші заробити, як тільки бути чесним і своє діло, не лінуючись, справляти. З товаришами, хоч усе й москалі були, зараз поладнав. Тільки бачу, що вони всі письменні й хто більш чого зна, більш получа жалування. От як сів, як сів... і правду вам, дядюшка, скажу, що ніч і день вчивсь, і Бог мені дарованіє послав; і те таки правду сказать, що нашого братчика куди не піткни — хоч у науку, хоч у яке ремество, — то з нього путь буде; не пропащі за нього гроші. Ото я від Спасівки та до Різдва вивчився читати і церковне, і гражданське, писати потроху вмію, цихвіру знаю і на щотах хоч тисяч десять пудів уроздріб на хвунти, не помиляючись, положу; хурщиків розщитаю і хазяйського добра гляджу як ока, щоб і копійка нігде даром не дівалась. Товариші, знаєте, охотники на криласі співати замість півчеської; от і мене, як побачили, що голос є, то й

привчили трохи. Поки себе не поставив на путь, не йшов до вас, дядюшка; і як не тяжко мені було, не бачивши Марусі, та, пам'ятаючи ваше слово, сам себе морив і не ходив сюди. І тож таки, що хазяїн, знавши мою чесність, посилав мене не за великими ділами по маленьких ярмарках; а після Хрещенія посилав уже й дальш, і я тільки що перед празником оце привіз йому немалу суму грошей. Як же він мене потішив добрим словом і розвів мою тугу, то я вже певно й прийшов до вас на празник, а щоб ви увірилися, що я не зледащів, от і став я на криласі співати й Апостола прочитав.

Наум, вислухавши його, не стерпів та аж поцілував його у голову й дума: «Що за премила дитина! Недаром його люблю! Такий не пропаде». Далі й пита:

— Скільки ж ти жалування получаєш тепер?

— Жалування не щот, — каже Василь, — аби б стало на одежу, а те важніш усього, що хазяїн, знавши мою нужду, чого я боюся й через що ви не віддаєте за мене Марусі, сам хлопоче об мені: тепер посила мене з хурою ув Одесу, а відтіля піду в Москву й на заводи та тільки вернусь сюди ік Пречистій, а він мені сискає найомщика, каже, хоч п'ятсот рублів потеряю; увосени, як скажуть набор, сам і віддасть, а гроші, каже, будеш одслужувати.

— Нехай тобі Бог помага! — сказав Наум; а далі, подумавши, і каже: — Чого ж більше думати? Присилай у вівторок, післязавтра, людей, бери рушники; і тобі веселіше буде в дорозі, і Маруся тут світом не нудитиме. Тепер нічого боятись. Се вже певно, що ти найомщика поставиш. Дасть Бог, вернешся, увосени й весілля.

Не можна й розказати, як зрадощіли і Василь, і Маруся! Зараз кинулися аж до ніг батькових, і цілують їх, і руки йому цілують, і самі обнімуться, і знов до нього кинуться, і дякують йому, то до матері, то вп'ять до нього, і не тямлять себе, і що робити, не знають.

Довго дивився на них Наум, та все нишком сміється, та дума: «То-то діти!» Далі й каже:

— Годі ж, годі! Пустіте ж мене; ми ляжемо із старою спати, бо всю ніч стояв на одіянії, аж поки Христа дочитались; а ви хочете — дома сидіть або гуляти йдіте до колисок; та тільки самі не качайтесь, бо гріх для такого празника із сею пустотою возитися.

Як вже той день у Василя та в Марусі було, нам нужди мало, бо, звісно, чи ходили, чи сиділи, а усе об однім говорили: як один без одного скучав, коли, що і як думав; як ні думано, ні гадано вони побачились; яка ще радость буде, як уже посватаються, — отаке все говорили, та голубилися, та милувалися.

Отже, і вівторок настав. Ік вечору стали дожидати старостів: прибрали хату, засвітили свічечку перед богами; старі нарядилися, як довг велить, а що Маруся прибралася, так вже нічого й казати. От постукали і раз, і вдруге, і втретє, і ввійшли старости, і подали хліб, і говорили старости законні речі про куницю, як і поперед сього було.

Зараз Наум — а раденький же такий! — і каже, буцімто із серцем:

— Та що се напасть така? Жінко! Що будемо робити? Дочко, а ходи 'ке сюди, на пораду!

Маруся, вийшовши із кімнати, засоромилась — Господи! — почервоніла, що твій мак, і, не поклонившись, зараз стала біля печі та й колупа її пальцем.

От Наум і каже:

— Бачите, ловці-молодці, що ви наробили? Мене з жінкою смутили, дочку пристидили, що скоро піч зовсім повалить, мабуть, дума тут більш не жити! Гай-гай! Так ось що ми зробимо: хліб святий приньмаємо, доброго слова не цураємося, а щоб ви нас не порочили, що ми передержуєм куниці та красні дівиці, так ми вас пов'яжемо й тогді все добре вам скажемо. Дочко! Прийшла й наша черга до прикладу казати: годі лишень піч колупати, а чи нема чим сих ловців-молодців пов'язати?

Іще не час було Марусі послухати — знай, колупа.

От вже мати їй каже:

— Чи чуєш, Марусю, що батько каже? Іди ж, іди та давай, чим людей пов'язати. Або, може, нічого не придбала та із сорому піч колупаєш? Не вміла матері слухати, не вчилася прясти, не заробила рушників, так в'яжи хоч валом, коли і той ще є.

М. Пимоненко. Свати

Право для безоплатного розміщення підручників в мережі Інтернет має

Пішла Маруся в кімнату й винесла на дерев'яній тарілочці два рушники довгих та мудро вишитих, хрест-навхрест покладених, і положила на хлібові святому, а сама стала перед образом та й вдарила три поклони, далі отцю тричі поклонилася в ноги й поцілувала в руку, неньці так же; і, узявши рушники, піднесла на тарілочці перше старшому старості, а там і другому. Вони, уставши, поклонилися, узяли рушники й кажуть:

— Спасибі батькові й матері, що своє дитя рано будили й доброму ділу вчили. Спасибі й дівочці, що рано вставала, тонко пряла й хорошенькі рушнички придбала.

Пов'язавши собі один одному рушника, от староста й каже:

— Робіть же діло з кінцем, розвідайтесь з князем-молодцем: ми, приведені, не з-так винуваті; в'яжіте приводця, щоб не втік з хати.

От мати й каже:

— Ану, доню! Ти ж мені казала, що на те по п'ятінкам заробляла, щоб шовкову хустку придбати та нею пеню зв'язати. Тепер на тебе пеня напала, що не всіх пов'язала.

Винесла Маруся замість хустки шовковий платок, красний та хороший, як сама.

Наум їй і каже:

— Сьому, дочко, сама чіпляй, за пояс хустку затикай, та до себе притягай, та слухай його, та шануй; а тепер його й поцілуй.

От вони і поцілувалися, а Василь і викинув Марусі на тарілку цілкового.

Після сього староста звелів посватаним, щоб кланялись перш батькові в ноги тричі; а як поклонились утретє та й лежать, а батько їм і каже:

— Гляди ж, зятю! Жінку свою бий і вранці, й увечері, і встаючи, і лягаючи, і за діло, і без діла, а сварись з нею поусякчас. Не справляй їй ні плаття, ні одежі, дома не сиди, таскайся по шинкам та по чужим жінкам, — то з жінкою в парці й з діточками якраз підете в старці. А ти, дочко, мужичку не спускай і ні в чім йому не поважай; коли дурний буде, то поїде в поле до хліба, а ти йди в шинок, пропивай останній шматок; пий, гуляй, а він нехай голодує; та і в печі ніколи не клопочи; нехай паутинням застелеться піч, от вам і вся річ. Ви не маленькі вже, самі розум маєте, і що я вам кажу і як вам жити, знаєте.

А староста й крикнув:

— За таку навуку цілуйте, діти, батька в руку! (...)

Далі описано обряд сватання з піснями й приказками.

(...) Сяк-так Василь насилу вирвався від старих, а Маруся пішла його проводжати. То було на самі проводи, і треба було через кладовище йти, де на гробах у той день усі поминають своїх родичів. От Маруся взяла й мисочку, щоб і своїх пом'янути. Положила курку варену, три в'язки бубликів, буханець, два книша та зверху п'ятаковий медяник, та взяла материну калитку з грішми, щоб старцям подати; а Василь тож з нею ніс у хустці аж три десятки крашанок.

Прийшли на гроби, аж панотець уже й там і збирається правити панахиду. Маруся поставила до гурту і свою мисочку, і граматку батюшці подала, щоб пом'янув її родичів.

Маруся, смутна й невесела, усе молилася та, знай, поклони била; як же заспівали дяки «ні печалі, ні воздиханія», так вона так і захлипала та й каже:

— Як ти вернешся, Василечку, то, може, мене на сім кладовищі будеш так поминати.

Василь аж здригнувся після такого слова і хотів її зопинити, щоб викинула таку думку з голови, так і в самого сльоза так і б'є, а на серці туга така пала, що йому дух так і захватує; і сам не зна, від чого йому се так є.

Одслужили панахиду, подала Маруся мисочку панотцеві, а старців божих обділила крашанками й грішми за царство небесне померших. Посідали люди на гробах трапезувати й поминати родичів, а Марусі вже не до того: Василь ледве промовив, що вже пора йому йти до хазяйства.

Батечки, як заголосить Маруся, та так і повисла йому на шию! Вицілувала його... що то? І в вічі, і в лоб, і в щоки, і в шию... далі, неначе хто її направив, разом покинула його, очиці засяяли, то була блідна, а тутечки почервоніла та так голосно, ніби не вона, сказала Василеві не зопиняючись:

— Василю! На кладовищі мене покидаєш, на кладовищі мене й знайдеш! Поминай мене, не вдавайся у тугу... прощай на віки вічні!.. Там побачимось!

Сеє сказавши, не озираючись, пішла додому швидко, ступаючи так легесенько, неначе й землі не доторкається. А Василь? Неначе грім біля його вдарив! Стоїть як укопаний... Далі дуже тяжко здохнув, підняв очі до Бога, перехрестивсь, вдарив поклон і, припавши на те місце, де стояла Маруся, цілував землю замість її, боячись і самої думки об тім, що сказала йому Маруся, а далі промовив:

— Господи Милосердний! Нехай я один усі біди перетерплю, нехай я вмру, тільки помилуй мою Марусю! Дай нам пожити на сім світі, а втім — як Твоя воля свята! — та й пішов тихою ступою до господи.

Чи давно наша Маруся була веселенька, як весіння зоренька, говорлива, як горобчик, проворна й жартовлива, як ластівочка, а тепер точнісінько як у воду опущена. Говорити — мало й говорить; сяде шити, то чи стібнула голкою, чи ні, чи виведе нитку, чи ні, а зараз і задумається, і рученята посклада; піде ув огород полоти, стане над грядкою та хоч цілий день стоятиме, нічого не зробивши, поки мати її не покличе; приставить обідати, то або в нетоплену піч, або забуде чого положити, або все в неї перекипить, що й їсти не можна; та до того довела, що — нічого робити! — узялась мати вп'ять сама поратись! Часто гримав на неї батько й ласкою уговорював, щоб не журилася, щоб у тугу не вдавалася, що туга з'їсть її здоров'я, зачахне, занедужа, і який одвіт дасть Богу, що ні найлуччу милость Божу — здоров'я, не вміла зберегти й занапастила овсі. Що ж? Тільки її і речей:

— Таточку, батечку, і ти, матінко ріднесенька! Що ж мені робити, коли не можу забути свого горя! Не можу не думати об своєму Василечкові! Світ мені немилий, і ніщо не розвеселяє. Серце моє розривається, дивлячись на вас, що ви об мені убиваєтесь, та що буду робити! Я й сама своїй тузі не рада; тільки в мене й думки: де то тепер мій Василь? Знаю, що час, що день, він від мене — усе дальш; от мене туга й душить! Не ворушите мене, не заньмайте мене, неначе ви й не бачите нічого; не розважайте мене: мені неначе легше, як я журюся уволю й ніхто мені не міша!

Порадившись меж собою, старі дали їй волю: нехай, кажуть, як собі зна, так із собою і робить. Наділив її Бог розумом, вона й богобоязлива, і богомольна, так її Отець Милосердний не оставить. Нехай поступа, як зна!

Іще з того дня, як проводила Василя, не надівала Маруся ніякої скиндячки, ніякої стрічки; як пов'язала голову чорним шовковим платком, так і пішло — усе чорний платок та й годі! То охоча була по неділям та по празникам до церкви ходити, а то й у будень, коли почує, що дзвонять, то мерщій і йде. Що божий день — любиме місце, куди, було, ходить, се у бір на озера, де з Василем уперше ходила; сяде там під сосонкою, розгорне платок, що Василь їй зоставив, дивиться на нього, та свої горішки пересипа в руці, та й поплаче... Тільки ж що начне вечоріти, вона вже й сидить на призьбі й вигляда вечірньої зіроньки... Блисне вона... тут Маруся зараз і стане така рада, така рада, що не то що! «Онде мій Василь! — сама собі розмовля. — Він дивиться на свою зірочку й зна, що й я дивлюсь!.. Отак блистять і його очиці, як, було, біжу йому назустріч...» І вже тут її хоч клич — не клич, хоч що хоч роби, а вже ні з місця

для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має

не піде й очей від зірки не зведе, аж поки вона зовсім не зайде; тоді тяжко здохне й скаже: «Прощай же, мій Василечку! Ночуй з Богом та вертайсь швидше до твоєї бідної Марусі». Увійшовши ж у хату, перецілує усякий горішок і платок разів сто поцілує та, згорнувши, приложить до серця, та так і заночує; а вже й не кажи, щоб спала добре, як треба!

Сяк-так, то з журбою, то з тугою, промаячила Маруся до Спасівки; а в Спасівку, ік Пречистій, казав Василь, буде неодмінно. Хоч і не зовсім Маруся повеселішала, та все-таки неначе стала потроху оживати. Вона й дома порається, вона й з батьком у поле чи громадити, чи жати; бо вже й Наум, дивлячись на неї, що вона стала розважатись, і собі повеселішав і дума: «Слава Тобі, Господи! Ще тільки Спасівка наступа, а вже Маруся зовсім не та, як унов народилася; туж-туж і Василь буде; тоді вдарю лихом об землю, мерщій справлю весілля, та й нехай собі живуть». От коли куди йде на хазяйство, то й дочку бере із собою, щоб її лучче розважити. Коли ж вона часом зостанеться дома, то, впоравшись, іде у бір за грибами; та таки так сказати, що день за день та стала вп'ять і до роботи проворненька, і в усякім ділі моторніша, і що в Бога день, то все веселіш, усе розщитує: «От Пречиста недалеко, от-от Василь вернеться». (...)

Маруся, збираючи в лісі гриби, потрапляє під зливу, застуджується й раптово помирає (за день до повернення Василя).

(...) Справляли Наум і Настя вп'ять і третини, і дев'ятини, і полусорочини, і сорочини, як треба по-християнськи... І що то за обіди були! На все село. Багато й старцям милостині подавали. Василя ж не було та й не було! І слух об нім запав! Найбільш журився за ним Наум, боячись, щоб він сам собі не заподіяв смерті. Сумуючи об сім, частенько плакав, а рано і вечір моливсь за нього Богу, щоб його сохранив і на розум навів, і привів би його до нього, щоб було кому їх доглядіти.

Уже й год минув після Марусі. Старі відпоминали її як треба, і попам заплатили за сороковусти, що наньмали аж у трьох церквах, а в четвертім монастирі й дякам за Псалтир, що шість неділь, поки Марусина душа літала круг її гроба, читали над ним. Стара Настя журиться, неначе сьогодні поховала дочку, а Наум усе тільки її розважа і каже:

— Що ж робить? Молись Богу! Перетерпимо тут — буде добре там! Його свята воля! От Василя мені жалчіш, що — не дай Боже! — чи не пропав він і з тілом, і з душею. (...)

Через два роки до Насті й Наума прийшов чоловік із міста, який розповів, що бачив там Василя, який постригся в ченці. Тяжко переживаючи втрату, він згодом помер.

5. Опрацюйте літературно-критичний матеріал до повісті.

За жанром ***«Маруся»*** — *соціально-побутова* й *сентиментально-реалістична повість*. У ній зображено життя українського селянства, працю, побут, звичаї українського народу (*тема* твору).

За основу *сюжету* повісті взято історію ідеального кохання сільської дівчини Марусі та міського хлопця Василя. Батько відмовляється віддати єдину доньку за сироту Василя: окрім того, що хлопець бідний, його ще й записано в рекрути. Парубок іде на заробітки, аби відкупитися від солдатчини. Якось під час бурі Маруся застудилася й згодом померла. Повернувшись із заробітків та не заставши Марусі живою, Василь іде в монастир і з горя невдовзі помирає.

У повісті багато *позасюжетних елементів*: українські народні звичаї, обряди — весілля, сватання з усталеним текстом, емоційними піснями, дотепними примовками. Уражає сцена похорону, народні голосіння в устах батьків виписані з етнографічною точністю. Майстерно змальовані в традиціях сентименталізму чудові пейзажі української ночі, елегійна картина ранку, що стали взірцем для багатьох поколінь письменників.

Композиція повісті відповідає різким змінам сюжетної лінії. Повість не поділяється на глави. Умовно в ній можна визначити 3 частини: позасюжетний вступ (роздуми автора про сенс життя людини), сюжет, моралізаторські висновки (епілог з повчальними настановами).

Герої твору уособлюють високі морально-етичні якості простої людини. Усіх їх автор наділяє ідеальними рисами: чесність, порядність, повага до батьків, працьовитість, віра в Бога. Ось як автор описує ***Наума Дрота*** в експозиції повісті: *«Наум Дрот був парень на все село, де жив. Батькові й матері слухняний, старшим себе покірний, меж товариством друзяка, ні півслова ніколи не збрехав, горілки не впивавсь і п'яниць не терпів, з ледачими не водивсь, а до церкви? Та хоч би і маленький празник, тільки піп у дзвін — він уже й там: свічечку обмінить, старцям грошенят роздасть і приньметься за діло; коли прочує якусь бідність, наділить по своїй силі й совіт добрий дасть»*. Цього ідеального героя Господь нагородив ***Настею*** — *«жінкою доброю, роботящою, хазяйкою слухняною; і що, було, Наум ні забажа, що ні задума, Настя (...) ночі не поспить, усюди старається, б'ється, достає і вже зробить і достане, чого мужикові хотілось»*.

во для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має

Не менш ідеальними рисами наділено і їхню дочку ***Марусю***: *«на все село була і красива, і розумна, і багата, звичайна, та ще ж к тому тиха, і смирна, й усякому покірна»*. Дівчина з великою шаною ставиться до батьків та односельців, її працелюбність і покірність уражають. Коли мати радить доньці піти погуляти з подругами, вона відповідає: *«Лучче я (...) на те місце, упоравшись, та ляжу спати, раніше встану, заміню твою старість: обідати наварю й батькові в поле понесу. А на вулиці що я забула?»*

І. Гончар. Дівчина

Василь — *«та що вже зазавзятий! Уже де появиться, то всі дівчата коло нього. І танцювати, і жартувати, не узяв його біс. Та й красивий же!»* Заради своєї коханої Марусі він готовий на все: навчається читати й писати, іде на заробітки, а коли повертається, то не витримує втрати милої та з часом помирає. В образі Василя найяскравіше втілено риси сентименталізму: психологічний стан закоханого хлопця, віщування серця під час прощання пари на кладовищі, переживання смерті Марусі, добровільний відхід від мирського життя.

Горе, що спіткає цих ідеальних героїв, здатне розчулити будь-яке серце. Саме таке завдання ставили перед собою сентименталісти. За *стильовими ознаками* — це *сентиментально-реалістична повість*.

6. Прочитайте відомості з теорії літератури й розкажіть, які з названих літературних ознак сентименталізму наявні в малярських творах, що вміщено на початку розділу *(с. 118)*.

Теорія літератури

У світовій літературі ***сентименталізм*** виник у другій половині XVIII ст. й замінив класицизм як його заперечення: замість королів, лицарів та імператорів героями творів стали вихідці з низів — селяни й ремісники; поглиблюється зв'язок з усною народною творчістю. Для *сентименталізму* характерні такі ознаки:

- підвищений інтерес до людських почуттів, співчутливий тон розповіді, який змушує читача розчулитися й плакати над долею героїв;
- проста композиція твору, у якій сюжет розгортається послідовно;
- герої ідеальні, наділені зовнішньою та внутрішньою вродою, позбавлені негативних рис;
- персонажі з простого народу;
- змалювання побуту та звичаїв простих людей, акцент на їхній моральній вищості над панами;
- нездоланні перешкоди на шляху закоханих;
- увага до описів природи;
- наявність пророчої деталі чи епізоду, що натякає на трагічний кінець;
- дуже часто смерть героя від стихійного лиха, хвороби, нещасного випадку.

Г. Квітка-Основ'яненко теоретично осмислив і практично застосував у власній художній творчості новий на той час літературний напрям — *просвітительський реалізм*: «Пиши про людей, бачених тобою, а не вигадуй характерів небувалих, неприродних, дивних, диких, жахливих».

7. Виконайте завдання.

1. За жанром «Маруся» —
- **А** роман
- **Б** новела
- **В** повість
- **Г** оповідання

2. Установіть відповідність.

Герой (героїня) твору	Репліка
1 Наум Дрот **2** Настя **3** Маруся **4** Василь	**А** *На кладовищі мене покидаєш, на кладовищі мене й знайдеш!* **Б** *Віддайте нашому князю куницю, вашу красную дівицю!* **В** *...як прийде набор, то, певно, тобі лоб забриють, бо ти сирота, за тебе нікому заступитись...* **Г** *У нас іде по-божому та по-старосвітськи: він мені закон, а не я йому.* **Д** *...я вас спроводжу аж додому, щоб оборонити вас від собаки...*

3. Установіть відповідність.

Подія	Сюжетний елемент
1 знайомство Василя з Марусею на весіллі **2** прощання закоханих на кладовищі **3** смерть Марусі **4** смерть Василя	**А** експозиція **Б** зав'язка **В** розвиток дії **Г** кульмінація **Д** розв'язка

4. Стисло перекажіть сюжет повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся».

5. Яка тема й основна ідея повісті «Маруся»? Які проблеми порушено у творі?

6. Які позасюжетні елементи наявні в повісті «Маруся»? Наведіть приклади з твору.

7. Чим óбрази Марусі й Наталки Полтавки з однойменних творів Г. Квітки-Основ'яненка й І. Котляревського подібні?

8. Назвіть ознаки сентименталізму. Наведіть до кожної з них приклади з повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся».

9. У чому полягає новаторство Г. Квітки-Основ'яненка?

10. Прокоментуйте вислови П. Куліша про Г. Квітку-Основ'яненка *(див. рубрику Зауважте)*.

11. Випишіть із повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся» по 2–3 епітети, порівняння, персоніфікації, слова із зменшено-пестливими суфіксами в робочий зошит. Які з них позначені фольклорним впливом?

12. Висловте свої міркування, що змінилося, а що збереглося в стосунках закоханих, у ставленні дітей до батьків за майже 200 років — від часу, зображеного в повісті «Маруся», до сьогодення.

8. Виконайте домашнє завдання.

Знайдіть у повісті Г. Квітки-Основ'яненка портрети Марусі й Василя, випишіть їх у робочий зошит.

Алгебра, геометрія

Клас	Понеділок 04.05	Вівторок 05.05	Середа 06.05	Четвер 07.05	П’ятниця 08.05
9 (алгебра)	Завдання на повторення. Розв'яжіть квадратні рівняння (через Дискримінант): а) $3x^2 - 14x + 16 = 0$; б) $5x^2 - 16x + 3 = 0$; в) $x^2 + 2x - 80 = 0$; г) $x^2 - 22x - 23 = 0$; д) $4x^2 - 36x + 77 = 0$; є) $15y^2 - 22y - 37 = 0$; ж) $7z^2 - 20z + 14 = 0$;	-	-	Завдання на повторення. Розв'яжіть квадратні рівняння (через Дискримінант): а) $2x^2 - 5x - 3 = 0$; б) $3x^2 - 8x + 5 = 0$; в) $5x^2 + 9x + 4 = 0$; г) $36y^2 - 12y + 1 = 0$; д) $3t^2 - 3t + 1 = 0$; є) $x^2 + 9x - 22 = 0$; ж) $y^2 - 12y + 32 = 0$.	-
9 (геометрія)	-	-	Завдання на повторення. Сторінка 48, Письмово №206, 209, 210(знак + чи -)	-	Завдання на повторення. Сторінка 49-50, Письмово №219, 220, 235

Географія 9 клас

Торгівля як вид послуг. Форми торгівлі. Показники зовнішньої торгівлі. Торгівля в Україні.

1) Переглянути презентацію:

https://vseosvita.ua/library/torgivla-ak-vid-poslug-formi-torgivli-pokazniki-zovnisnoi-torgivli-torgivla-v-ukraini-obsagi-ta-struktura-eksportu-j-importu-tovariv-ta-poslug-cinniki-9522.html

https://vseosvita.ua/library/torgivla-ak-vid-poslug-formi-torgivli-pokazniki-zovnisnoi-torgivli-24636.html (записати в зошит слайд №4).

Історія України 04.05 – 07.05
9 клас
Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848-1849 рр. в Австрійській імперії.
Переглянути презентації:
http://www.myshared.ru/slide/1064221/ (записати в зошит слайд №8).

Всесвітня історія 04.05 – 07.05
9 клас
Європа й Америка в першій половині XIX ст.
Переглянути презентацію:
https://thepresentation.ru/istoriya/%D0%84vropa-%D1%96-amerika-v-persh%D1%96y-polovin%D1%96-h%D0%86h-stol%D1%96ttya-tema-2
9 клас
Біологія Підручник Біологія 9 клас Задорожній 2017
Тема: Органічні сполуки. Біополімери.
Що таке органічні речовини?
Органічні речовини – речовини , що виникли із живої речовини або продуктів життєдіяльності.
Органічні речовини ---- Білки, жири, вуглеводи , нуклеїнові кислоти.

До складу всіх цих речовин входять атоми Карбону (С), Гідрогену (Н ,
Оксигену (О)
Органічні молекули поділяються на дві групи – малі і великі молекули
(макромолекули).
Малі органічні молекули називають **мономерами**.
Органічні речовини поділяються на складні та прості (полімери)
Полімери _ це природні та штучні високомолекулярні сполуки , макромолекули яких складаються великої кількості повторюваних однакових або різних за будовою мономерів.

Біополімери -це полімери, які виробляються живими організмами ґ
Наприклад : капрон , який виробляють штучно – це полімер, а щовк , який виробляють комахи це – біополімер. Обидва складаються з малих органічних молекул – мономерів. Кількість мономерів може бути різною.
Мономерами білків є **амінокислоти**.
Мономерами вуглеводів є **моносахариди.**
Мономерами нуклеїнових кислот є **нуклеотиди** . (див. мал. 3.3 стор. 14)
Контрольні тестові завдання
1. Яка речовина є розчинником для інших полярних речовин в клітині?)
А вода
Б білок
В ліпід
Г вуглевод
2. Укажіть правильний перелік хімічних елементів, які є обов'язковими компонентами всіх органічних сполук.
А Оксиген, Нітроген, Сульфур
Б Карбон, Гідроген, Оксиген
В Карбон, Гідроген, Нітроген
Г Гідроген, Оксиген, Нітроген
Хімія
Тема: : Йонно – молекулярні рівняння хімічних реакцій
Алгоритм складання рівнянь реакції йонного обміну

1. а) молекулярне рівняння

$HCl + NaOH = NaCl + H_2O$.

перший елемент у сполуці віддає отримує електрони (+ плюс)
другий елемент приєднує електрони отримує (– мінус)
число 1.2.3. електронів = валентності елементу

б) повне йонне рівняння

$H^+ + \cancel{Cl^-} + \cancel{Na^+} + OH^- = H_2O + \cancel{Na^+} + \cancel{Cl^-}$

Те що однакове зліва і справа (закреслюємо) , що залишається записуємо внизу.

в) скорочене йонне рівняння

$H^+ + OH^- = H_2O$.

Завдання. Складіть йонно-молекулярні рівняння реакцій, що відповідають таким молекулярним рівнянням:

1. $2NaOH + H_2SO_4 \rightarrow Na_2SO_4 + 2H_2O$
2. $CuCl_2 + 2KOH \rightarrow Cu(OH)_2\downarrow + 2KCl$
3. $NaCl + AgNO_3 \rightarrow AgCl\downarrow + NaNO_3$
4. $Al_2(SO_4)_3 + 6LiOH \rightarrow 2Al(OH)_3\downarrow + 3Li_2SO_4$